

03.2022

ЗИМНОТО
ИЗКАЧВАНЕ
НА ВРЪХ К2

ГЕПАРДИ
ЗА ПРОДАН
В СОМАЛИЛЕНД

NATIONAL GEOGRAPHIC БЪЛГАРИЯ

ЗНАМЕНА СВЕТИНИ

ОБЕДИНЯВАЩИЯТ СИМВОЛ
НА ДУХА НА БЪЛГАРИЯ

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG

ISSN 1312-6571

5,99 лв.

03 >

9 771312 657664

МАРТ 2022

ЗНАМЕНА СВЕТИНИ • ИЗКАЧВАНЕТО НА К2 • ГЕПАРДИ • ЛОВЦИ НА СКАКАДИ

СЪДЪРЖАНИЕ

На корицата:

Момент от церемонията по откриването на XXIV зимни олимпийски игри на 4 февруари 2022 г. в Пекин, Китай. Знаменосци на България са сноубордистът Радослав Янков и биатлонистката Мария Здравкова.

СНИМКА: GETTY IMAGES

СТАТИИ

Знамена светини

Родният трибазреник е един от основните символи на Република България. Едва ли има българин, който да не се вълнува, когато край него преминават български знамена. Националният флаг и бойните знамена на България винаги биват посрещани с трепет. Всяко бойно знаме има своята история и своята гордост. И нито едно не е било пленявано. Те преминават у млади и стари на паради и тържества.

ТЕКСТ: АНИ МАНЕВА

..... стр. 28

Да влезеш в историята

Пакистанският великан К2 е втори по височина в света и със своите 8611 м отстъпва само на Еверест. Но изкачването му изисква далеч по-големи технически умения. От общо 14 върха над 8000 м в света само той не беше достиган през зимата. Водена от национална гордост, една непалска експедиция постигна нещо, което мнозина смятаха за невъзможно: изкачи К2 през зимата – първото изцяло непалско постижение на един от 14-те осемхилядници.

ТЕКСТ: ФРЕДИ УИЛКИНСЪН

..... стр. 38

Гепарди за продан

Трафиканти на диви животни ламтят за тези царствени котки. Ето как една криминална мрежа изнасяла гепардчета от Африка – и как Сомалиленд отвърща на удара.

ТЕКСТ: РЕЙЧЪЛ БЕЙЛ

СНИМКИ: НИКОЛ СОБЕКИ

..... стр. 58

Ловци на скакалци

Ловците на скакащите насекоми доставят ключов източник на протейни за жителите на Уганда. Но прекомерният улов и климатичните промени може да застрашат тази храна на бъдещето.

ТЕКСТ: ХАЛИМА АХМАНИ

СНИМКИ: ЙОСПЪР ДУСТ

..... стр. 84

КРАСИМИР ДРУМЕВ

Великият символ

Когато ние, българите, потърсим опора за разклашеното ни национално самочувствие, обикновено я намираме в миналото. Е, не в цялото ни минало, а само в неговите славни измерения. Като започнем от Аспарух и Тервел и стигнем до Левски, Ботев, Гоце Делчев. Ала има още нещо, пред което скланяме глави за почит. Това е националният трибагренник.

Няколко са символите на сръжвабността, предполагам, че и малките деца са ги научили в клас, но няма друг, който да поражда толкова емоции – и то все положителни, дори възторжени емоции, както това парче плат. В него сякаш виждаме олицетворение на националните ни идеали, за които са загивали много българи. На 6 май, Гергьовден, в радостната светлина на пролетната утрин от стъклените витрини на музеите излизат бойни знамена и се строят, гордо развети, на централния столичен площад. Започва тържественият водосвет. Старите знамена се връщат в тяхната младост, когато през куришуми и снаряжи са плющели по бойните полета, за да водят напред българския войник. Млади момчета са загивали, за да не попаднат знамената във вражески ръце. И нито едно не е било пленявано, докато десетки бойни флагове на противници са трофеи на българската армия.

Така всяко бойно знаме има своята история и своята гордост. Те преминават у млади и

стари на паради и тържества. Хубаво е, че това се случва все по-често. Колко красиво ще е, ако на национални празници от всеки български дом се вее трибагренникът. Гордост и слава!

Нашето прекрасно знаме го заслужава.

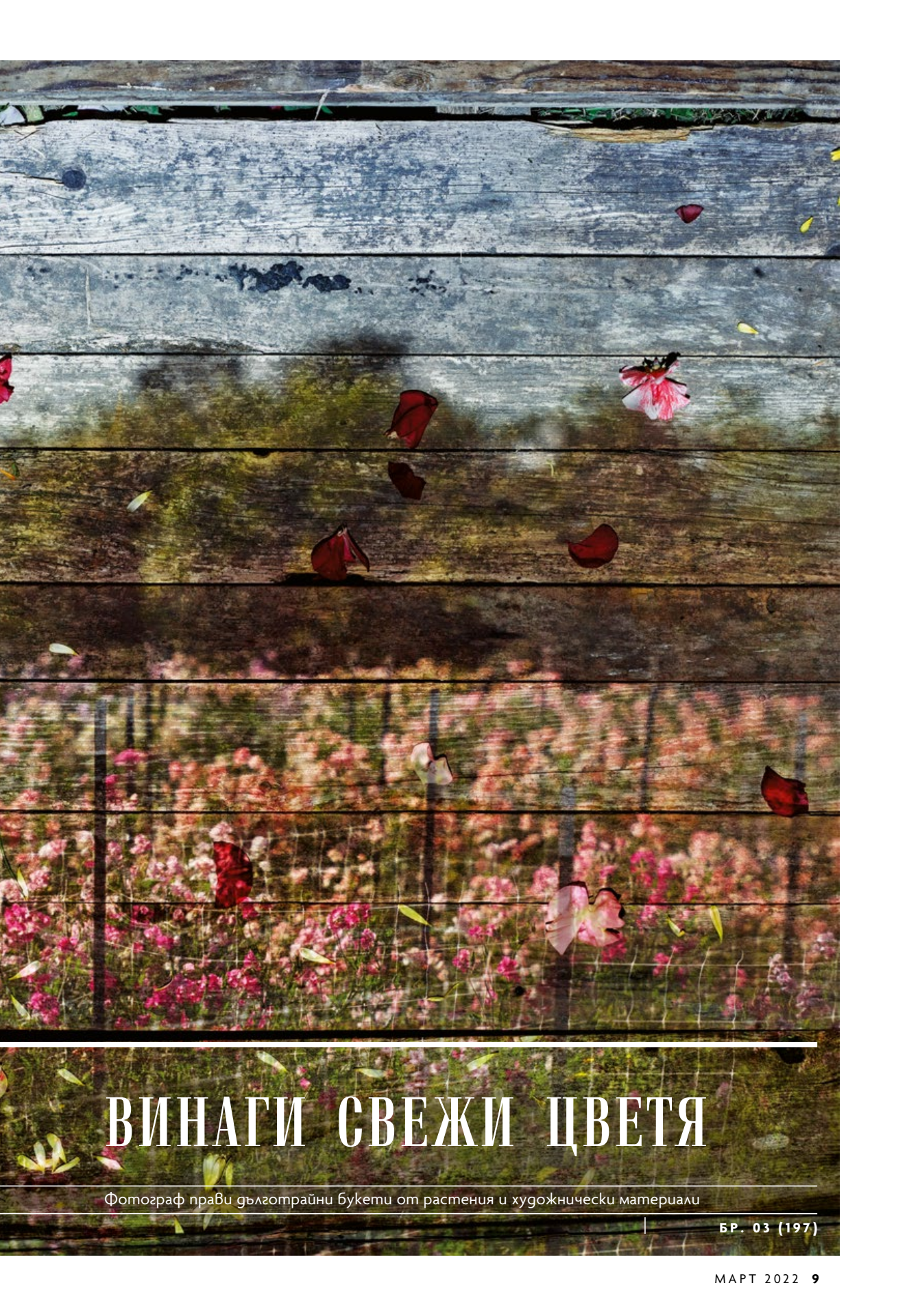
ФОТО СВИДЕТЕЛСТВО

NATIONAL GEOGRAPHIC

ПОГЛЕД КЪМ ЗЕМЯТА ОТ ВСЕКИ ВЪЗМОЖЕН ЪГЪЛ

СНИМКИ: АБЕЛАРДО МОРЕА

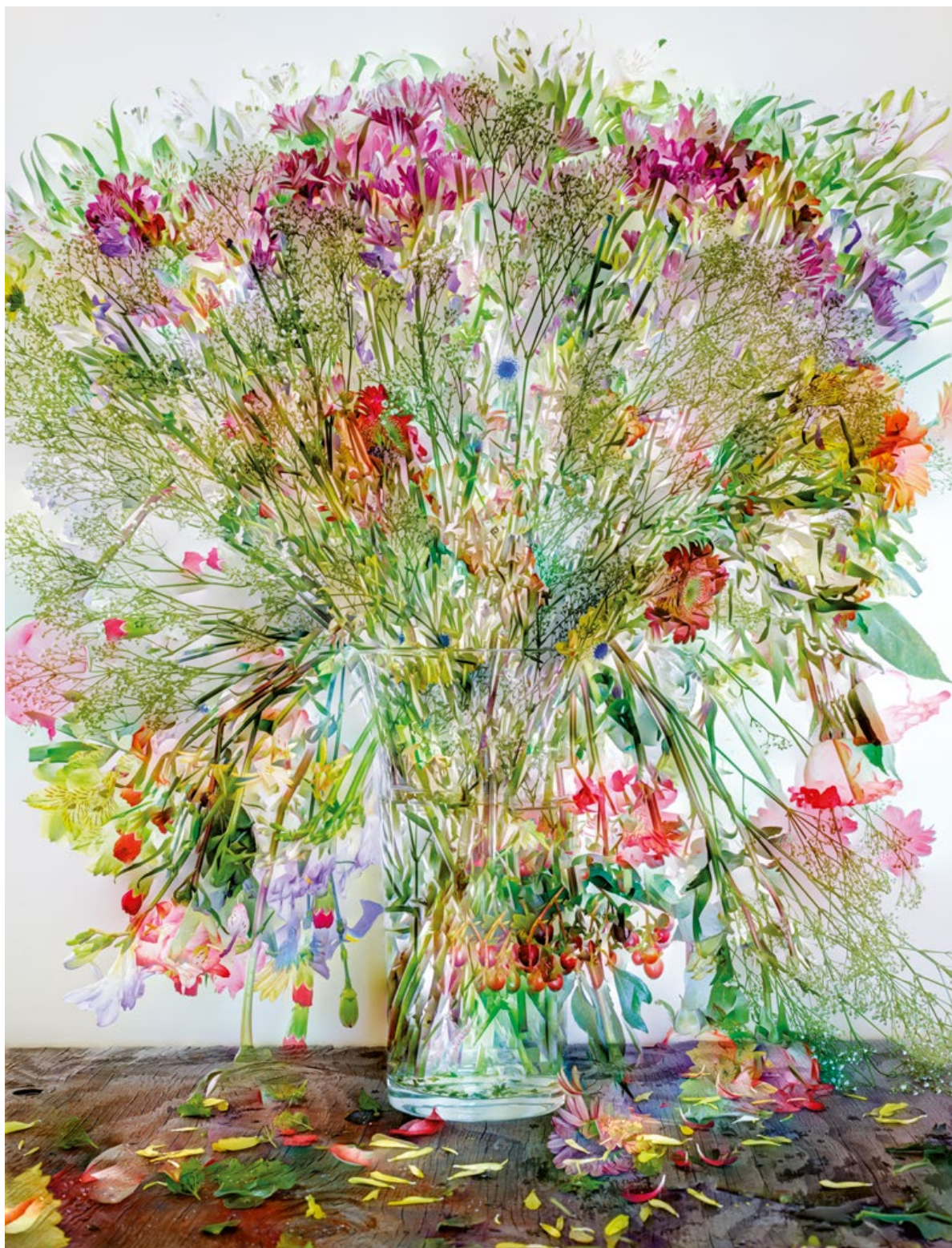
ВИНАГИ СВЕЖИ ЦВЕТЯ

Фотограф прави дълготрайни букети от растения и художически материали

БР. 03 (197)

Морел забелязал, че холандските картини от XVII в. често изобразяват вази, поставени на опасни места. Той разпилял цветя върху фон, а после аранжирал тази сцена, имитираща как те падат на земята.

Множеството експозиции придават на това изображение вид на акварелна рисунка. Софтуер за обработка на снимки позволил на Морел да насложи безброй леко различаващи се кадри на същия букет, създавайки призрачен ефект.

ПРЕДИСТОРИЯТА

В ТЪРСЕНЕ НА ПО-ХУБАВ ПОДАРЪК ЗА РОЖДЕН ДЕН ТОЗИ ФОТОГРАФ СЪЗДАЛ ФАНТАСТИЧНИ И ДЪЛГОТРАЙНИ БУКЕТИ

ВМЕСТО ДА ПОДАРИ на съпругата си цветя за рождения ѝ ден, както обикновено, съвременният фотограф Абелардо Морел реши да избере нещо по-дълготрайно. Снимка на цветя например. Роденият в Куба и живеец в Бостън фотограф започнал с натюрморт на смесен букет. Заснел го, после пренаредил цветята и го заснел отново. Повторил това 20 пъти и после насложил изображенията.

Натюрмортите с цветя са класическа тема за фотографите. Но Морел е известен с друг открояващ се фотографски подход: камера обскура – техника, която улавя обърнати изгледи, проектирани през малка дупка върху повърхност в затъмнена стая. Затова той видял в този различен проект, който нарекъл „Цветя за Луса“, възможност да разшири креативността си, а също и да създава подаръци за съпругата

си Луса Макълийни. Морел видял проекта с цветята и като начин да отдаде почит на любимите си творци. Използвал цветя и венчелистчета, за да създаде сюрреалистични модели на хора и места и да почете творчеството на Клод Моне, Жорж Брак, дори и филмите на Алфред Хичкок. Всяко изображение вдъхновявало друго. Морел си спомня: „Все си мислех, че цом мога да направя това, мога да направя и още едно“. След 4 години той приключил серията през 2017 г. със 76 изображения, свързани от цветната техника, но разделящи се в буйни, оригинални разклонения.

Букетите отгавна са се превърнали в компост, но изображенията продължават да живеят в неговата книга *Flowers for Lisa: A Delirium of Photographic Invention*, която представлява хроника на проекта. —ДАНИЪЛ СТОУН

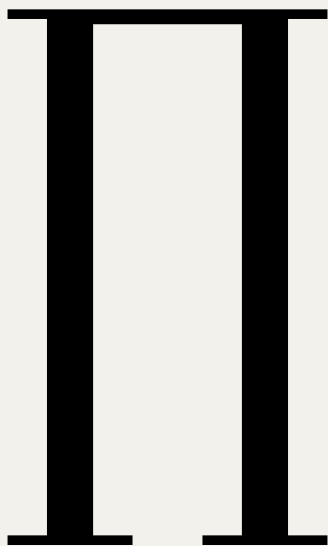
Морел нарекъл това изображение „След „Шемет“-а на Алфред Хичкок“; букетът силно наподобява онзи от класическия, изпълнен с напрежение филм от 1958 г.

По следите на Юлий Цезар

С УДОВОЛСТВИЕ БИХМЕ СЕ СРЕЩНАЛИ ЛИЦЕ В ЛИЦЕ С ТОЗИ ТАКА ИЗВЕСТЕН РИМЛЯНИН, НО КАК ДА РАЗБЕРЕМ КАК Е ИЗГЛЕЖДАЛ ВСЪЩНОСТ?

ТЕКСТ: **МЕРИ БИЪРД**

ПРЕЗ СЕПТЕМВРИ 2007 г. един френски археолог извадил късмет. Той се гмуркал в мътните води на р. Рона при Арл в Южна Франция в търсене на древни останки из речното корито. Изплувал, държейки в ръка фино изваяна мраморна глава в реален размер. Когато я вдигнал над водата, в един от онези класически мигове на триумф от откритието, ръководителят на екипа изкрещял: „*Pitain, mais c'est César!*“ – „По дяволите, та това е Цезар!“. Това бил портрет на вероятно най-прочутия римлянин, живял някога – Юлий Цезар, покорител на Галия, харизматичен диктатор, автократ популист и накрая жертва на убийство по време на мартенските иди през 44 г. пр.Хр. Той е една от античните личности, които – вероятно заедно с Клеопатра – следващите поколения най-силно копнеели да срещнат лице в лице. Прочуването как е изглеждал истинският Цезар се е оказало свръхпривлекателен спорт.

В 15-те години след изваждането ѝ от водата, тази глава от Рона¹ (вж. стр. 17) била предмет на специални художествени изложби и телевизионни програми, озвонала се даже и на френска пощенска марка.

В момента тя стои гордо като звезда на един музей в Арл, заснимана на безброй селфита от възхитените посетители. Една от вероятните версии е, че е била поставена от лоялните жители на Арл, за да почете Цезар още докато е бил жив, но е била хвърлена в реката след убийството му, когато промененият политически климат я е направил твърде неудобно прилагане. Веднага щом Цезар останал в миналото, никой не искал статуята му. Едва след около две хилядолетия тя била спасена по драматичен начин от гроба си под водата.

Дотук добре. Но големият въпрос е: как, за бога, да знаем, че това е Юлий Цезар? На главата няма надпис с име. Защо тогава мислим, че е той? Има почти 80 древни глави, открити из цяла Европа и САЩ, за които се твърди, че са реалистичен портрет на Цезар. По какъв критерий решаваме кои са и кои не са? Древните автори отбелязват, че като знак за властта си Цезар заял римския свят с образа си. Но можем ли да разпознаем неговата глава сред предполагаемите стотици хиляди други римски портрети, оцелели до днес и подредени по лабиците на музеите ни?

Този проблем занимава археолозите от векове и се усложнява още повече, защото върху никой от потенциалните кандидати няма надпис с име. Единственото твърдо доказателство, което е оцеляло по отношение на външния вид на Цезар, е серия от сребърни монети², изсечени точно преди убийството му. Те изобразяват изпито лице с характер, с набръчкана шия, изгадена адамова ябълка и лавров венец. Според неговия биограф, писал век и половина след смъртта му, Цезар внимателно разполагал лаврите така, че да прикрие плешивината си, от която се срамувал. Проблемът за археолозите е да се опитат да съпоставят триизмерните бюстове с малките изображения на монетите.

Поредицата от вероятни скулптурни портрети на Цезар е много по-разнообразна, отколкото може би очаквате. Един от тях е особено разкошният „Зелен Цезар“³, произхождащ от Египет, който днес – след като е преминал през ръцете на пруската кралска фамилия – е изложен в Берлин. Изработен е от полиран зелен камък и е толкова впечатляващ, че някой прекалено оптимистични историци и археолози са си представяли, че може да е бил поръчан от самата Клеопатра, която за кратко била любовница на Цезар.

Има я и портретната статия в пълен ръст, която била любима на италианския фашистки водач Бенито Мусолини, който гледал на Юлий

Цезар и проблемите с прическата му

Има само едно древно физическо описание на Юлий Цезар от оригиналния му биограф Светоний, писал 163 години след смъртта на Цезар. „Той бил особено придурчив към външния вид на тялото си“ – пише Светоний, добавяйки, че Цезар премахвал телесното си окосмяване. Смятал плешивината си за ужасен недостатък, който го правел уязвим за подигравки. Затова сресвал оредяващата си коса от върха на главата напред, за да прикрие плешивината си – интересна ранна употреба на прикриването на темето с коса отстраня.

ЗА ДА СЪЗДАДЕ ТОЗИ ПОРТРЕТ, художникът Дейвид Самюел Стърн заснел бюст на Цезар, датиращ от ок. 1512 г., в музея на изкуството „Метрополитън“ в Ню Йорк. Три снимки били конвертирани в различни тонове на червен, зелен и син цвят, изпечатани върху прозрачна веленова хартия, нарязани на ивици, преплетени на ръка и после осветени отзад, за да се създаде това окончателно изображение. „Нашият колективен умствен образ на Цезар почти със сигурност не отговаря на истинския“ – казва Стърн.

Цезар като на свой идеологически предшественик. Харесвал статуята толкова много, че накарал да направят копия в пълен размер, които да се разположат на значими места в Италия. Преместил оригинала в заседателната зала на Рим, където си остава и до днес, председателствайки дискусиите относно строителните регулации и пътният контрол. Но никой сериозен историк днес не смята, че тя е статуя на Цезар и определено не е изваяна от натура.

По-специално два образеца са били звездите на Цезаровото шоу и през по-голямата част от XIX и XX в. те господствали като истинското лице на Юлий Цезар. Първото⁴, купено през 1818 г. от британски колекционер, който го

бил взел от Италия, е в Британския музей. То попаднало в него като „Непознат римлянин“, но до 40-те години на XIX в. с увереност било идентифицирано като самия Юлий Цезар и му било отредено почетно място в експозицията на музея – благодарение на сбръчкания врат, адамовата ябълка и изпитите бузи, които силно наподобявали чертите на сребърните монети.

Десетилетия наред лицето красяло корицата на почти всяка книга за Цезар и било хвалено чрез възторжена проза от съвременните почитатели на Цезар. Един от тях пише: „Този бюст представлява най-силната личност, живяла някога... Невъзможно е да се открие недостатък в този профил.“

Този бюст бил ранен представител на съвременния тип знаменитост, но в крайна сметка автентичността му била оспорена. След десетилетия наред трупане на съмнения, в началото на 60-те години на XX в. той официално бил обявен за фалшификат; имало следи от протъркване и изкуствено нанасяне на петна, предназначени да го направят да изглежда с векове по-стар от реалната си възраст. Със сигурност бил предназначен да е на Юлий Цезар, копирайки главата върху онези монети (където тя със сигурност не е на неизвестен римлянин), но е бил изработен в края на XVIII в. Той бил понижен до експонат от пътуваща изложба за Древен Рим.

Но зад кулисите чакала друга глава на Цезар, която да блесне под прожекторите. Била изкопана близо до Рим от Люсиен Бонапарт, по-малкият брат на Наполеон, който бил запален археолог. Но когато за него настъпили тежки времена, главата била продадена и отнесена до имението на новия си собственик край Торино, където останала анонимна („неизвестен възрастен мъж“) в продължение на 100 години. През 30-те години на XX в. един италиански археолог, може би в тон с възторга на

Мусолини по отношение на диктатора, непоколебимо я идентифицирал като портрет на Юлий Цезар от натура. Той твърдял, че била толкова точна, че странната форма на главата, която с лекота бихте отдали на неумението на скулптора, всъщност отразявала вродените деформации по черепа на Цезар (клиноцефалия и плагиоцефалия, за да използваме точните термини). Нищо, че логиката куца (няма доказателства за състоянието на черепа на Цезар, като изключим тази скулптура); портретът, открит от Бонапарт, не само преизвикал същите словословия като главата от Британския музей, а и ни внушил илюзията, че не само гледаме човека в очите, а и си водим бележки за диагнозите му.

Но на тази глава също ѝ предстои да падне. Не толкова защото се смята за фалшификат или пък че изобщо не е на Цезар, а защото, независимо от големия ентузиазъм, тя всъщност е доста грубо изработена. Сега предположението ни е, че може би е по-късно римско копие на някаква тогавашна глава на Цезар, но определено не е продукт на внимателно наблюдение.

Да заповяда, точно навреме, главата от Рона. Град Арл е имал политически връзки с Цезар (той настанил някои от военните си ветерани там). По шията на скулптурата са налице необходимите бръчки и адамовата ябълка е достатъчно изпъкнала (въпреки че лицето не изглежда толкова изпито като на монетите). Тя щяла да бъде ликът на Цезар в продължение на няколко десетилетия и да украсява безброй лъскави книжни корици. Да, наистина, това може и да е той. Но моето предположение е, че рано или късно съмненията ще нарастат и ще бъде преоткрита съвсем различна глава, която да заеме мястото на тази.

Истинският лик на Юлий Цезар все ни се изплъзва. Всяко поколение открива за себе си нов Цезар. □

ИСТИНСКОТО ЛИЦЕ НА ЦЕЗАР?

„Цезар“-ът от Рона
Изваден от р. Рона, този прословут бюст (отпечатан е на френска пощенска марка) се намира в музея в Арл.

1

Цезар на сребърна монета
Преди смъртта на Цезар през 44 г. пр.Хр. били изсечени сребърни монети, единственото доказателство за това как е изглеждал той.

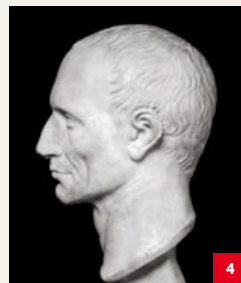
2

„Зеленият Цезар“
Някои археолози предположили, че тази зелена каменна глава, произхождаща от Египет, е била поръчана от Клеопатра, любовницата на Цезар.

3

„Цезар“-ът от Британския музей
Веднъж удостоено с честта да е в музей, това подобие било обявено за фалшификат през 60-те години на XX в.

4

PLANET
POSSIBLE

За повече истории как да помогнете на планетата отидете на natgeo.com/planet.

1

**ПРОЗОРЦИ,
БЕЗОПАСНИ ЗА ПТИЦИТЕ**

Прозрачното, отразяващо стъкло обърква птиците. Много птици умират поради сблъсъци в стъкло; почти половината – от удари в домашни прозорци. Тези подобрения от типа „направи си сам“ обезкуражават птиците да се опитват да прелитат през прозорците: Маркирайте стъклото с темперни бои, стикери или тиксо, като оставете празни места, не по-високи от 5 см и не по-широки от 10 см – или най-добре 5 на 5 см за по-добра ефективност.

ВНИМАТЕЛНО ПРОЛЕТНО ПОЧИСТВАНЕ

ПРЕДИ ДА ВКЛЮЧИТЕ КОСАЧКАТА ИЛИ ТРИМЕРА ЗА ЖИВИЯ ПЛЕТ, ПРОВЕРЕТЕ ТРЕВАТА И ХРАСТИТЕ ЗА ДРЕБНИ ЖИВОТИНКИ, ПТИЦИ И ГНЕЗДА. АКО НАМЕРИТЕ СЪЩЕСТВО, КОЕТО ИМА НУЖДА ОТ ПРЕМЕСТВАНЕ ИЛИ ПОМОЩ, ПОТЪРСЕТЕ ЕКСПЕРТ ПО СПАСЯВАНЕ НА ЖИВОТНИ.

През пролетта помогнете на дивите същества и малките им да оцелеят чрез проекти тип „направи си сам“, но без да ги пипате.

ТЕКСТ: АНИ РОТ

3

**НАПРАВЕТЕ
ЖИЛИЩЕ ЗА
НАСЕКОМИ**

НУЖДАЕМ СЕ ОТ НАСЕКОМИТЕ

като опрашители, чистачи на органичните отпадъци и храна на други животни. Продават се хотели за буболечки, но защо да не си направите свой? **1.** Намерете картонена кутия с една отворена страна. **2.** Сложете вътре цилиндри от тоалетна хартия и по-малки, навити хартиени тръбчички. **3.** Запълнете ги с пръчки, трева и листа и поставете кутията в някое спокойно кътче на двора.

4

ГРИЖИ ЗА БЕБЕТАТА

Смятате ли, че едно младо животно е в опасност, ако мама не е наоколо? Не е така, казва експертът по градски диви животни Джим Монсма. Някои бебета (патета, опосуми) винаги са с майка си; други (зайци, сърни) прекарват часове наред денем сами. Ако се колебаете, не докосвайте животното; първо потърсете съвет от специалист.

МАНЕВРИ ЗА БЯГСТВО

Тези сложни и застъпващи се модели променят бързо плътността и формата си. Всеки зависи от предходния модел и нивото на заплаха. Учените установили, че поредицата по-долу (слетият модел може да се види на основното изображение) е най-честият отговор при атака, особено такава, идваща отгоре с висока скорост.

Вълновите явления, при които се излъчва тъмна пулсация встрани от мястото на атаката, обърква хищниците.

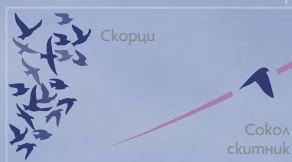

По-тъмните пулсации на мурмурациите често са признак, че наблизо има хищник.

ПРОДЪЛЖИТЕЛНА АТАКА

Соколите могат да атакуват много пъти отгоре и отстрани; скорците се опитват да се издигнат, за да получат височинно надмощие. Тук един сокол лети в кръгове, за да се подготви за нова атака.

УСПЕШНО ИЗБЯГВАНЕ

Хищниците улавят по-успешно изолирани птици, отколкото такива, които се намират сред група, и скорците вляво са се съгъстили, за да направят дори още по-трудно прицелването в един индивид. Успехът на хищниците сред формация от скорци може да е едва 20%; при тази мурмурация в Северна Калифорния не е наблюдавано улавянето на нито един скорец.

Струпване

ВЪЗДУШНИ АКРОБАТИКИ

ТЕКСТ: **ДАЯНА МАРКЕС**

СНИМКИ:

НИК ДЪНЛОП

Погледнете нагоре в някой есенен или зимен ден в северното полукълбо, и може да видите облак от скорци, които се вият над гнездовищата си. Тези движения се наричат мурмурации заради подобния на мърморене звук от хиляди криле, размахващи се едновременно. Според фотографа Ник Дънлоп това ято от десетки хиляди скорци било половин километър в най-широката си част и било високо поне 100 м. Целта на този променящ формата си феномен си остава тайна; той може да предлага предимства при изхранването или при защитата срещу хищници – но в крайна сметка може и да ги привлича.

Родният трибагреник
присъства на всички
публични събития в
България, независимо
от политическата
обстановка.
GETTY IMAGES

ЗНАМЕНА СВЕТИНИ

БОЙНИ ЗНАМЕНА И ЗНАМЕНА СВЕТИНИ В БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

ТЕКСТ: АНИ МАНЕВА

Родният трибагреник е един от основните символи на Република България. Едва ли има българин, който да не се вълнува,

когато край него преминават български знамена.

Националният флаг и бойните знамена на България винаги биват посрещани с трепет. И нито едно не е било пленявано във военни действия. След Освобождението участваме във всички големи войни и губим битки, но армията ни не допуска българско бойно знаме да попадне във вражески ръце. А сама пленява 67 чужди бойни знамена.

ПРЕЗ 1396 Г. ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ завладява България. Това означава ликвидиране на държавната система и заличаване на държавните символи, каквито са и знамената. Но съпротивата на българите никога не престава. От първите въстания срещу чуждото владичество през сформирането на хайдушки чети до връхната точка в борбите

Фрагмент от карта на каталонския картограф Анхелино де Далорто, датирана от 1325 г., на която е изобразено знаме с монограма на цар Михаил III Шишман (1323–1330).

НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА НА АВСТРАЛИЯ

Освещаване на бойните знамена и знамената светици на Българската армия пред паметника на Незнайния воин в София.

БОБИ ТОШЕВ / БГНЕС

за национално освобождение – Априлското въстание (1876) и Руско-турската война (1877–1878) борците срещу потисничеството винаги имат свой символ – знаме.

„Ще имаме едно знаме, на което ще пише „Свята и чиста република“, пише Апостолът на свободата в писмо до Каравелов през 1870 г.

И ето, днес българският национален флаг се вее „там нейде на връх планината, що небето синьо крепи с рамената... на безсмъртен подвиг паметник огромен...“. През 1934 г. на връх Св. Никола в прохода Шипка тържествено е открит Паметникът на свободата, увековечаващ подвига на предвожданите от ген. Столетов руски войници и офицери и български опълченци под каленото в боевете Самарско знаме.

Всяка година на Гергьовден чествахме Деня на храбростта и празник на Българската

армия. На 6 май по централните площади в редица български градове се строят представителни военни части и се отслужва тържествен водосвет на бойните знамена и знамената светини в българската история. Ала преди да станат част от празничния парад, те се развяват по бойните полета. Водени от тях, българските герои се сражават за родината и отдават живота си в защита на висши идеали. Техните знамена са светини. Свидетелство за характера и волята на предците ни. И символ на огромното достойнство и чест, с които всички ние сме закърмени.

ЗНАМЕ НА СТАРОЗАГОРСКОТО ВЪСТАНИЕ

Първообразът на българското национално знаме е знамето на Старозагорското въстание (1875). Трибагренникът, превърнал се

в национално знаме след Освобождението, е изработен в Стара Загора от даскал Христо Куртев. Дарен е на старозагорския окръжен управител Христо Милев на 8 ноември 1907 г., който впоследствие го предава на тогавашното Археологическо дружество „Августа Траяна“ – днес РИМ – Стара Загора.

Поради лошото състояние на знамето през 2010 г. музеят предприема стъпки за реставрация на националната реликва, осъществена от д-р Елица Цветкова. Така през 2012 г. обновеното знаме, свидетел на бунтовните събития от 1875 г., заема своето достойно място в постоянната експозиция на Историческия музей в града.

ЗНАМЕ НА ШУМЕНСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ
Със съмишленици във всяко селище в околността Шуменският революционен

комитет е най-многочисленият в периода 1873–1875 г. Негов председател е Панайот Волов. От Шумен тръгва чета, която трябва да подкрепи Старозагорското въстание. Неин предводител е Атанас Стойков Ковачев, който носи знамето на бунтовниците, изработено през 1874 г. по идея на Волов. То е двулицево – от едната страна са извезани изправен коронован лъв и заветните думи „Свобода или смърт“, а от другата – две кръстосани саби с надпис под тях „Сладка е смъртта за отечеството“. Оригиналното знаме не е запазено, но неговата реплика е създадена от ученици на СОУ „Сава Доброплодни“ в Шумен. С дарения на местни родолюбци то е извезано ръчно от шуменката Мария Стаменкова. Консултанти по възстановяване на реликвата в автентичния ѝ вид са специалистите от РИМ – Шумен Юри Йоргов и Милена Георгиева,

вляво: знаме на на горнооряховските въстаници – копие
ГОРЕ, ПО ЧАСОВНИКА ОТ НАЙГОРЕ
вляво: Браилски трибагренник – реплика;
Знаме на Старозагорското въстание;
Самарското знаме – копие, автор: Михаил Малецки;
Реплика на знаме на Шуменски революционен комитет

краеведът Николай Калев и един от ръководителите на Регионален клуб „Шумен“ към НД „Традиция“ – г-р Сотир Караниколов. Знамето е осветено през 2014 г.

ЗНАМЕ НА КАРЛОВСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН КОМИТЕТ

Революционният комитет в Карлово се сдобива със свое знаме по инициатива на самия Васил Левски, започва разказа си Дора Чаушева, директор на Националния музей „Васил Левски“ – Карлово. Вероятно към края на 1871 г. той пристига в града заедно с Ангел Кънчев. Двамата скицират бъдещото знаме на комитета – изправен лъв, стъпил с двата си крака върху счупената гръбжка на турско знаме с полумесец в центъра. Около него Кънчев изписва думите „Смърт или свобода Карловският окръг“. Изработката му е възложена на Мария Ганева – дъщеря на Ганю Маджереца, един

от най-верните помощници на Апостола в града. В ушиването се включват близки нейни приятели.

По-късно Мария ушива второ знаме, поръчано от апостолите на Априлското въстание. За него разказва Васил Караиванов – първи братовчед на Левски и касиер на Карловския революционен комитет: „Панайот Волов, като последовател на Левски, прибежицето му беше в дома на баи Ганю. И като му е съобщено за знамето, приготвено на Левски, тогава Волов нарежда да се приготви и за Панагюрище подобно знаме, което се приготви през 1876 година“. Мария Ганева завършва знамето за около месец и в началото на април то е отнесено в Панагюрище.

В своите „Записки по българските въстания“ Захари Стоянов пише: „За участие Карловското знаме се намираше при нас, но без гръбжка. Намерихме набързо едно неокастрено дърво, на което Георги Икономов го привърза надве-натри, понеже нямаше звонци да го заковем. Икономов държеше вече байрака посред двора и ние, с голи саби в ръката, скоро се намерихме при него“. Така панагюрци обявяват въстанието на 20 април със знамето на Мария Ганева, донесено от Карлово. През нощта Райна Княгиня завършва своето и го развява още на следващия ден. Карловското става едно от знамената на Хвърковатата чета на Бенковски. Следите му обаче се изгубват при разгрома ѝ в Тетевенския Балкан.

В героичната 1876 г. Карлово така и не въстава. Но на стария площад, наречен от карловци „Войнишкото“, е развято едно знаме – ушитото от Мария Ганева в края на 1871 г. Тя лично го развява, дочула, че Волов и въстаниците са близо. Но нито Волов пристига, нито Карлово се вдига. Мария и майка ѝ Неда крият знамето на различни места из двора на къщата им. Ала властите научават и арестуват Ганю Маджереца, жена му Неда и дъщеря им Мария. Откарани в Пловдив и хвърлени в затвора, те са осъдени на смърт, но последвалата амнистия ги спасява.

След Освобождението Карловското знаме е запазено. Опълченското гружество ежегодно организира шествие с него от къщата на Маджереца до родното място на Левски. По-късно е съхранявано в щабла на карловския гарнизон в специална витрина с почетен караул. Изнасяно е тържествено на всички бойни и официални празници. Но в края на 1944 г. 28-а стряска дружина заминава на фронта и знамето остава в казармите. При завръщането си войниците намират витрината разбита – и празна. До днес нищо повече не е известно.

Днес в музея на Апостола е изложено автентично копие на знамето на

Карловския комитет, изработено от твореца Михаил Малецки.

ЗНАМЕ НА ГОРНООРЯХОВСКИТЕ ВЪСТАНИЦИ

Една от оцелелите и достигнали до нас безценни реликви от Априлското въстание е знамето на горнооряховските въстаници от Първи революционен окръг. Революционният комитет в Горна Оряховица възлага изработката му на председателката на женското гружество „Просвета“ Елена Грънчарова и нейните сестри и братовчедка. Върху зелен атлазен плат те извезват клетвата „Свобода или смърт“, годината „1876“ и хералдическия символ – изправен лъв.

След провала на въстанието в Горна Оряховица турците залавят знамето. Пренасят го като веществен доказателство пред извънредната комисия в конака в Търново. Но през 1877 г. то е открито и връчено на генерал Гурко, който на 26 юни 1877 г. тържествено го предава на IV опълченска дружина. Горнооряховското знаме продължава да „воюва“ не само в Руско-турската война (1877–1878), но и след Освобождението.

На 5 срещу 6 септември 1885 г. майор Данаил Николаев издава заповед за действия

РАЙНА КНЯГИНЯ И ЗНАМЕТО НА БЪЛГАРСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Райна (Райкя) Попгеоргиева Футекова е само на 20 години, учителка в девическото училище в Панагюрище, когато Георги Бенковски ѝ предлага да ушие знамето на Априлското въстание. Завършено е през нощта след неговото избухване и е осветено на 22 април 1876 г.

ПО-КЪСНО РАЙНА ОПИСВА шествието така: „На втория ден на свободата знамето бе довършено. Тогава, по желание на гражданите, трябваше да го взема на ръце, да препаша сабя и револвер и да седна на избран кон, за да премина през целия град и да оповестя на събралия се по улиците народ, че петвековното турско иго е отхвърлено завинаги. Това беше най-тържественният ден на нашата кратковременна свобода. Беловласи старци, редом с невръстни деца, вървяха навсякъде след мен, пееха любими народни песни. Жени, девойки и старици хвърляха върху нас толкова много ухаещи и разноцветни букети, че целият път беше постлан с тях като великолепен килим. Виковеите „Ура!“ и „Да живее!“ нямаха край. Тази тържествена процесия продължи до вечерта.“

СЛЕД ПОТУШАВАНЕТО на Априлското въстание революционерката е заловена от турците и жестоко измъчвана в Пловдивския затвор, където престоява повече от месец. За участието ѝ във въстанието и последвалите арест и мъчения разказват Захари Стоянов в „Записки по българските въстания“ и Джанюариъс Макгахан в „Американският свидетел“.

След намесата на европейските дипломати Райна е освободена и изпратена в Москва, където три години учи медицина. Докато е там, тя успява да издейства възпитанието на 32 панагюрски сирачета, сред които е и по-малкият ѝ брат. Връща се в родината като първата ни дипломирана акушерка.

По покана на митрополит Климент става учителка в Търново. След три години се прибира в Панагюрище, където се омъжва за Васил Дипчев – кмет на града. Раждат им се

Портрет на Райна Княгиня, художник Васил Горанов

Вляво: знаме на Карловския революционен комитет – копие

НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ – КАРЛОВО

петима синове. Четирима от тях стават офицери от Българската армия. Райна осиновява и момиченце – Гина. През 1898 г. семейството се премества в София.

За честването на 25-годишнината от Априлското въстание (1901 г.) тя ушива три нови знамена – копия на оригиналното. От тях са запазени две. Смята се, че третото изгаря по време на бомбардировките над София през Втората световна война.

В столицата Райна, наречена от признателните българи Княгиня, успява да издейства построяването на Майчин дом – днес Национален център по трансфузионна хематология.

Извисяващ се на над
3 км от основата на
ледника до върха,
K2 в Пакистан е
известен като
Свирепата планина.
На всеки четирима
алпинисти, които
достигнат върха
и успеят да се
спуснат, един загива.
Никой не го бил
изкачвал през зимата.
Както казва Нирмал
„Нимс“ Пурджа:
„Опитвахме се
да докажем на света,
че невъзможното
е възможно“.

САНДРО ГРОМЕН-ХЕЙС

ВОДЕНА ОТ НАЦИОНАЛНА ГОРДОСТ,
ИЗЦЯЛО НЕПАЛСКА ЕКСПЕДИЦИЯ ПОСТИГНА НЕЩО,
КОЕТО МНОЗИНА СМЯТАХА ЗА НЕВЪЗМОЖНО: ИЗКАЧИ
ВТОРИЯ НАЙ-ВИСОК ВРЪХ В СВЕТА ПРЕЗ ЗИМАТА

ТЕКСТ: ФРЕДИ УИЛКИНСЪН

ДА

ВЛЕЗЕШ

В

ИСТОРИЯТА

На крачка от историческото зимно изкачване на К2 Нимс насилва нагоре своето жадуващо за кислород тяло. Той и още деветима непалци устояли на непредсказуемите ветрове, минусовите температури и множеството смъртоносни опасности, за да изкачат страховития връх при най-суровите възможни условия. Според мнозина подобен подвиг бил невъзможен. Нимс го направил още по-трудно, като се изкачил без кислородна бутилка.

МИНГМА ДАВИД ШЕРПА

ПЛЪТНО ОБГЪРНАТ ОТ ПУСТАТА ЧЕРНА НОЩ,

Мингма Гялдже Шерна се опитвал да фокусира трепкащото кръгче на челника върху следващите няколко стъпки, но студът вземал връх над мислите му. Не би трябвало да има проблем – бил облечен в обемист пухен костюм и с още едно пухено яке отдолу, плюс два пласта дълго бельо и дишал кислород от бутилка. Въпреки това на нито един от върховете, които бил изкачил, по време на нито една виелица и ледена вихрушка, на които бил устоял, не бил изпитвал подобни температури – пронизващ, извънземен студ.

Усеждал как тялото му се изключва. Най-много го притеснявало дясното му стъпало. Първо го сърбяло, после горяло и накрая

Носачи организират Базовия лагер на К2 на ледника Годуин Остин наред масива Каракорум. Мястото служи като логистичен център и пункт за почивка между набезите нагоре по планината, но заради бруталните условия животът тук често е тежък.

САНДРО ГРОМЕН-ХЕЙС

сякаш измръзнало – предвестник на сериозно измръзване. Знаел, че това е признак, че тялото му концентрира кръвообращението към жизненоважните органи и жертва крайниците, за да спаси ядрото. И това се случвало преди още да е стигнал до т.нар. зона на смъртта – района над 8000 м, където заради липсата на кислород алпинистите халюцинират, загържат течност в гробовите си и губят инстинкт за самосъхранение.

Мингма Джи, както го наричат, включил радиостанцията, тъй като за миг бил решил да се връща. „Дава Тенджин? Дава Тенджин?“ – извикал той, но му отговорил само воят на вятъра. Можел да различи светлинките на още няколко алпинисти, които се бяхтели в

колона по полегатия снежен склон над него. Решил, че всички са твърде съсредоточени върху непосредствените си задачи или просто са твърде погълнати от собствените си страдания и затова не отговарят.

Дори през по-меките летни месеци К2, вторият най-висок връх на Земята – 8611 м, – е сред най-смъртоносните планини на света. Въпреки че е по-нисък от Еверест, изкачването му изисква много по-високо ниво на катерачески умения и почти не оставя място за грешка. След като не успял да го изкачи през 1953 г., американският алпинист Джордж Бел заявил: „Това е свирепа планина, която се опитва да те убие“. Прозвицето си останало отчасти защото на всеки четирима

алпинисти, които стигнат до върха и успеят да слязат, един губи живота си.

Сега обаче, почти четири седмици след зимното слънцестоене, когато наклонът на северното полукълбо го е отдалечил максимално от животворната топлина на слънцето, условията на върха са сред най-суровите на планетата. При силен вятър температурата по горните му части може да се усеща като -60°C – приблизително колкото е средната температура на Марс.

И все пак Мингма Джу мечтаел именно за този миг. Дори докато усърдно ритал с безчувствения си десен крак в снежна пряспа в отчаян опит да се предпази от измръзване, той съзнавал, че някои от неговите колеги закрепвали въжета за склона с помощта на множество ледени, скални и фирнови клинове, за да създадат безопасен маршрут нагоре към върха.

За повечето опитни алпинисти мисълта за зимно изкачване на К2 била чиста лудост. Шест сериозни експедиции се пробвали с подобен подвиг, но въобще не добили върха. Сякаш имало твърде много предизвикателства за преодоляване: непредсказуеми ураганни пориви, които за миг могат да издухат колона от завързани един за друг алпинисти; падащи скали и късове лед, които тътнат като оръдейни залпове; разреген въздух, който измъчва дробовете и замъглява мозъка; и дълбок, безпощаден студ.

През последните месеци на 2020 г. близо 60 алпинисти пристигнали в подножието на К2, на далечния ледник Годуин Остин в пакистанската част на Каракорум, за да се борят за последната – и вероятно най-трудната – голяма награда на височинния алпинизъм. Но за Мингма Джу и деветимата му съкиници експедицията не била просто въпрос на лична слава. Била шанс да докажат, че Непал – страна, приютила някои от най-високите планини в света – може да постигне нещо, което мнозина смятали за невъзможно.

ПРЕЗ 2020 Г. САМАТА ИДЕЯ за пионерски алпинистки постижения изглеждала като анахронизъм. До средата на миналия век всички най-високи върхове на света – 14-те планини с височина над 8000 м – били изкачени.

Първо Анапурна I в Непал през 1950 г., после Еверест и Нанга Парбат в Пакистан

през 1953 г.; последвали ги и останалите, като последен бил изкачен Шиша Пангма в Тибет през 1964 г.

Това била трескава надпревара на националистически усилия и въпреки че всички планини били в Азия, повечето награди били поделени между европейски експедиции. Макар буквално всяка от тях да разчитала на местни етнически групи, включително шерпи, тибетци и балти, които пренасяли оборудването им до базовите лагери и мъкнали тежки товари нагоре по планината, реалният принос на тези незаменими партньори рядко се споменава в историческите трудове.

След като всички тези знакови изкачвания били направени, полският алпинист Анджей Завада измислил ново предизвикателство. Всичките осемхилядници били изкачени през лятото, при най-благоприятните условия. Той стигнал до заключението, че ще бъде по-трудно да се изкачат през зимата – най-суровия сезон. Завада оглавил експедицията, която качила двама алпинисти на върха на Еверест през зимата на 1980 г. и тласнал Полша към историческа поредица от зимни премиери. Един по един осемхилядниците се предавали, но пакистанските върхове упорито се съпротивлявали на зимните алпинисти и през XXI в. Били нужни 31 опита, преди Нанга Парбат най-сетне да бъде изкачен през 2016 г., след което останал само К2. Въпреки че е засенчен от Еверест в популярните медии, сериозните алпинисти смятат К2 за далеч по-голямо предизвикателство.

След четири дни трекинг през суров терен, К2 се появява от юг, а емблематичният му пирамиден силует се извисява като стрела към небето. Алпинистите бързо отчитат колко е стръмен, особено под върха, което означава, че всяка грешка би могла да доведе до потенциално фатални последствия. Едно спъване с котките или невнимателно закачване за неосигурено въже и едва ли ще спрете да падате, преди да се размажете в ледника на хиляди метри по-надолу.

Тъй като допустимата грешка допълнително намалява през зимата, успехът или всъщност оцеляването се свежда до логистиката – да се планират най-лошите възможни условия и кошмарни сценарии. Колосалните върхове като Еверест и К2 рядко биват изкачвани с един-единствен

МНОЗИНА НЕПАЛЦИ УЧАСТВАЛИ В ПИОНЕРСКИ ИЗКАЧВАНИЯ, НО НЯМАЛО ИЗЦЯЛО НЕПАЛСКИ ЕКИП, ПОСТИГНАЛ СВОЕ ПЪРВО ИСТОРИЧЕСКО ИЗКАЧВАНЕ.

директен щурм. Обикновено екипите се придвижват нагоре-надолу по планината, аклиматизират се към по-големите височини и разполагат система от фиксирани въжета и лагери, заредени с жизненоважно оборудване – бутилки с кислород, палатки и въжета. През последните години се налага идеята за по-бърз и лек алпийски стил, но К2 през зимата изисква групови усилия от старата школа: хора трябва да пренесат няколко тежки товара през опасен терен. Това налага старомодна екипна работа.

МИНГМА ДЖИ Е 175 СМ, висок за шерпа. На 33 години, широкоплещест и често носи дългата си гъста коса до под раменете. Израснал в тясната долина Ролвалинг западно от Еверест. Въпреки че е далеч от оживената долина Кхумбу,

Нирмал „Нимс“ Пурджа

Мингма Гялдже Шерпа

тя е дала някои от най-прочутите планински водачи шерпи. Мингма Джи пораснал с историите на своя баща и чичовците си, които всичките работели като водачи и разказвали за Еверест около печката през студените зимни вечери. Те рядко говорели за чужденците алпинисти, които всяка пролет се стичат в Непал, а за родни герои като Пасан Лхаму Шерпа, която през 1993 г. станала първата непалка, изкачила Еверест, и намерила смъртта си на слизане, и неговия първи братовчед Лопсанг Джангбу Шерпа, който помагал на алпинистите по време на катастрофата през 1996 г., описана в книгата „В разрежения въздух“, и загинал трагично четири месеца по-късно.

През 2006 г., когато Мингма Джи бил на 19, чичо му го забел на първата му експедиция на Манаслу. На следващата година Мингма Джи изкачил Еверест на работа към френски оператор, а през 2011 г. вече организирал и водел свои собствени експедиции. Това били трудни години. Между 2001 и 2008 г. Непал бил обхванат от кърваво маоистко въстание и мнозина чуждестранни алпинисти се отказали да идват. Конкуренцията кой да води малцината гръзнали да пристигнат в Непал била жестока.

През зимата на 2019–2020 г. Мингма Джи скалъпил свой собствен опит да изкачи първи К2 през зимата заедно с трима клиенти, които си платили. След като пристигнал в Базовия лагер, Мингма Джи прихванал инфекция на горните дихателни пътища и се наложило да се оттегли от експедицията. Не след дълго обаче започнал да обмисля пак да опита.

Тогава връхлетял Ковид-19. Десетки хиляди водачи, носачи и готвачи останали без работа из целите Хималаи. Броени седмици след като се върнал от К2, планираните за цялата година ангажименти като

водач се изпарили и той останал без доходи, а трябвало да издържа малък бизнес. Опитал се да уговори неколцина приятели за втори опит на К2, но никои не пожелал да похарчи 10 000 долара само за разрешително да стигне до Базовия лагер – плюс още десетки хиляди за организирането на експедиция без никакви луксове.

Мингма Джу се замислил дали да не се откаже, но нещо го глождело отвътре. Тенсинг Норгей, също шерпа, бил единият от първите двама души, стъпили на връх Еверест – и макар да бил национален герой, чиято снимка гордо виси в безчет непалски домове, той все пак споделил постижението с новозеландеца Едмънд Хилари.

„Проверих в „Уикипедия“ и не открих непалското знаме никъде в списъка на зимните осемхилядници – казва Мингма Джу. – Осъзнах, че ако изгубим К2, ще изгубим всички 8000-метрови върхове.“

Знаел, че ще трябва да похарчи парите, дори това да означава да ипотекира имота, който бил купил в Катманду и където бил вложил почти всичките си спестявания. Успял да привлече двама братя, Килу Пемба и Дава Тенджин Шерна, и двамата по-възрастни от него – със съпруги, деца тийнейджъри и десетилетен опит на големи височини.

Имало и друг проблем. След години на непрекъснати експедиции и задълженията около неговия собствен бизнес Мингма Джу

На зазоряване членовете на непалския екип напускат Базовия лагер за финалното тридневно изкачване. Седемци наред опасното време карало алпинистите да се свиват в палатките в Базовия лагер, но прогнозата за по-добри условия им дала надежда, че ще влязат в историята.

САНДРО ГРОМЕН-ХЕЙС

се сблъскал с нещо стряскащо за един шерпа: не бил във форма. Докато чакал в Катманду пандемията да отслабне, негов роднина започнал да го тормози с дълги преходи пеш и с колело. „Свалих много килограми и отново се почувствах силен“ – казва той.

Мингма Джи не бил единственият шерпа, хвърлил око на К2. Трима братя – Мингма, Таши Лакпа и Чханг Дава Шерпа, основните собственици на планинарската агенция „Седемте върха“ – осъзнали, че Пакистан е сред малкото все още достъпни алпинистки дестинации във високите планини на Азия. Като предлага по-ниски цени от западните оператори, „Седемте върха“ се наложила като една от най-успешните компании за

експедиции със собственици шерпи и всеки сезон редовно водела една от най-големите групи към Еверест. През март, след като анализирали собствената си катастрофална година от анулирани ангажименти, „Седемте върха“ пунали в социалните мрежи питания с цел да проверят дали има заинтересувани клиенти за зимна експедиция до К2. Тя бързо се запълнила с алпинисти от Русия, Испания, Ирландия, Турция и Великобритания.

Н А 21 ДЕКЕМВРИ 2020 Г., първия ден от календарната зима, Мингма Джи и двамата му съекспедиционисти тръгнали нагоре по К2. Няколко дни по-късно лагерували на 6900 м, под участъка, известен като Черната пирамида – почти вертикална маса от ронлива скала, първото сериозно техническо предизвикателство. Щял да им трябва цял ден прецизно катерене с тежки раницы, за да стигнат до Лагер III – изходна точка за сериозен щурм към върха. Само че имали проблем: не им стигало въжетото.

Мингма Джи знаел, че още няколко екипа се аклиматизирали в лагери под тях – включително още една непалска експедиция начело с темпераментния бивш войник от специалните служби и понастоящем алпинист Нирмал „Нимс“ Пурджа. Мингма Джи и Нимс вече се били срещали за кратко.

Това било през 2019 г., когато Нимс бил на сред рекордното си близо изкачване на всичките 14 осемхилядници, отнело шест месеца и шест дни. Медиите били научили и Нимс се превърнал от слабо позната фигура в любимец на социалните мрежи.

Всъщност двамата може нямало как да не се почувстват като съперници. И двамата били изключително способни лидери в разцвета на силите си, експерти в едно от най-опасните занимания на света. Но стилът им бил много различен: Мингма Джи бил резервиран и трезв; Нимс бил самоуверен и забавен и – верен на стила си – бил обявил пред своите последователи в социалните мрежи целта си първи да стъпи на К2 през зимата.

Въпреки това Мингма Джи решил да се обади по радиостанцията и да попита Нимс дали има малко излишно въже. Макар

ПЪРВОТО ЗИМНО ИЗКАЧВАНЕ НА K2

Пакистанският великан K2 е втори по височина в света и със своите 8611 м отстъпва само на Еверест. Но изкачването му изисква галеч по-големи технически умения. От общо 14 Върха над 8000 м в света единствен той никога не бил достигнат през зимата. През декември 2020 г. около 60 алпинисти от цял свят се събраха в Базовия лагер на ледника Годуин Остин, за да се пробват. Два непалски екипа, начело с Нирмал „Нимс“ Пурджа и Мингма Гялдже „Мингма Джи“ Шерна, обединили силите си, за да шурмуват югоизточната стена на K2 и реброто Аbruци – показани тук въз основа на сателитно изображение от Германския аерокосмически център. На 16 януари 2021 г. десетимата непалски алпинисти записаха първото зимно изкачване на K2 – и първото изцяло непалско постижение на един от 14-те осемхилядници.

В очакване на прозорец

Други екипи също опитвали зимно изкачване, но не получили няколко дни ясно време, нужни за достигането на Върха и спускането. Някои така и не успели да излязат от Базовия лагер.

Базов лагер
Достигнат от
непалския екип
на 16 дек. 2020 г.
4950 м

Нера
6394 м

Анхел
6857 м

Сума Ри
7302 м

Принудително отклонение

Непалският екип следвал стандартния маршрут по реброто Аbruци, докато не достигнал до непреодолима цепнатина. Трябвало да се върнат обратно, поради което изкачването от Лагер III до Лагер IV, което обикновено отнема три часа, продължило осем.

МАЩАБЪТ ВАРИРА ПРИ ТАЗИ ПЕРСПЕКТИВА.
РАЗСТОЯНИЕТО МЕЖДУ БАЗОВИЯ ЛАГЕР И ПРЕДНИЯ БАЗОВ ЛАГЕР Е 4,3 КМ.

СЪОБЩЕНИЕ: УОЛДЖАСПЪР, NGM
ПЛАНИНСКИ ТЕРЕН: ГЕРМАНСКИ АЕРОКОСМИЧЕСКИ ЦЕНТЪР/DFD-WIS

ИЗТОЧНИЦИ: МИНГМА ГЯЛДЖЕ ШЕРПА, AMERICAN ALPINE JOURNAL, 2021; КШИЩОФ ВМЕЛИЦКИ; БЕРНАДЕТ МАКДОНАЛД; JAN KIELKOWSKI, K2 AND NORTHERN BALTORO MUSTAGH; СТИВЪН СВЕНСЪН

Свиреп връх

Върхът на К2 стърчи в струйното течение. През зимата температурите могат да паднат до -60°C заради вятъра, а поривите достигат 160 км/ч . Обикновено те остързват снега от върха на планината.

K2
8611 м

Непалският екип достига върха
16 януари 2021 г.

Полска международна експедиция (не се вижда) по маршрута по Северния хребет, 2003 г.
7650 м

Русия, Казахстан и Киргизстан, 2019 г.
7634 м

Полша (солов опит на Урубко), 2018 г.
7600 м

Гърлото на бутилката

Лагер IV
15 януари 2021 г.
7600 м

Принудително връщане

Русия, 2012 г.
7200 м

Испания, 2019 г.
7200 м

Лагер III
14 януари 2021 г.
7200 м

Втори Лагер II на Нимс
13 януари 2021 г.
7050 м

Втори Лагер II на Мингма Джи
29 дек. 2020 г.
6900 м

Първи Лагер II на Мингма Джи
28 дек. 6760 м

Камината на Хаус

Първият Лагер II на Нимс
(отнесен от буря)
29 дек. 6600 м

Лагер I
Достигнат първо
на 21 дек.
6100 м

маршрут по реброто Абрици

През 2018 г. полски екип тръгва по маршрута Чесен, но се връща заради опасен каменопад

Отборен успех

Предходни зимни опити, включително соловият шурм на Денис Урубко през 2018 г., се провалили. Фактът, че десет алпинисти носели екипировка и се редували да водят, позволил на непалците да успеят като екип.

Отгоре дебне опасност

Алпинистите по реброто Абрици трябва да се борят с изключително стръмния скало, както и с падащите камъни и лед, които са причина за много сериозни наранявания и смъртни случаи в планината.

Преден Базов лагер, 21 дек.
5200 м

ледник Годуин Остин

Най-сетне преодолели Гърлото на бутилката, последното голямо препятствие, членовете на екипа тръгват на последен щурм нагоре по билото. Точно под върха десетимата непалци се хванали за ръце и изкачили последния склон, за да завършат заедно историческото изкачване.

МИНГМА ДАВИД ШЕРПА

Седеммесечно гепардче на задната седалка на джип съска към протегнатата ръка на спасителя. Властите конфискували малкото, впоследствие наречено Астур, преди да бъде продадено на трафикант. Но всяка година купища предимно много млади гепарди, може би стотици на брой, се изнасят нелегално от Сомалиленд към държавите от Персийския залив, за да бъдат продадени като домашни любимци.

A close-up photograph of a person's hand resting on the back of a car seat. The hand is dark-skinned and positioned palm-down. The car seat is upholstered in dark brown leather with tan-colored stitching. The background is a blurred view of green foliage through a car window.

Гепарди за продан

Трафиканти, продаващи диви животни на богати купувачи, ламтят за тази царствена котка. Ето как една криминална мрежа изнасяла гепардчета от Африка – и как Сомалиленд отвърща на удара

ТЕКСТ: РЕЙЧЪЛ БЕЙЛ

СНИМКИ: НИКОЛ СОБЕКИ

На входа на популярен ресторант в Харгейса, столицата на Сомалиленд, един гепард седи на показ близо до контейнер за боклук и ръждива кофа от боя. Сомалиленд, който все още не е признат за независима държава от повечето страни, се старее да се бори с незаконната търговия с диви животни. Въпреки това за много жители на Сомалиленд, които едва преживяват, опазването на дивите животни не е приоритет.

Познавателите тези животни?

Въпросът на прокурора се отнася за пет гепардчета, притиснати едно до друго в транспортна клетка, която вдигат пред двамата подсъдени, за да я видят през решетките на килията си в предната част на съдебната зала. Уплашеното цвъртене на малките отеква от бетонния под и стените.

Единият от двамата, Абдирахман Юсуф Махди, по-известен като Абди Хауан, поглежда малките. „Никога не съм ги виждал“ – казва той, махвайки с ръка.

Следва пауза, а после вторият мъж, Мохамед Али Гулид, проговаря: „Може би изглеждат малко по-гребни, но това са малките, които бяха в дома ми“.

Можете са на съдебен процес в Харгейса, столицата на Сомалиленд, самообявила се автономна република в Африканския рог. Те са обвинени в улавяне на малки гепарди в дивата природа в момент, в който Сомалиленд взема сериозни мерки срещу мрежите, превърнали региона в център на трафик за емблематичните и все по-редки котки. Случаят датира от октомври 2020 г., когато полицията, действаща по сигнал, провела операция, довела до откриването на десет

С маска на очите и тампони в ушите, които да го държат спокоен, Астур преминава през приемен преглед в един от спасителните центрове на организацията с идеална цел Фонд за опазване на гепардите (ФОГ) в Харгейса. Малките, пренасяни или конфискувани от криминалните среди, често се разболяват, обикновено защото биват подлагани на дълги, изтощителни пътувания и лишавани от подходяща храна. Много от тях не оцеляват.

гепардчета в дома на Гулид и до арестуването му, заедно с Абди Хауан. Това било шестото конфискуване на гепарди в Сомалиленд за четири месеца.

Гулид се приближава до решетките на килията, за да се обърне към съдията. Казва, че се е грижил за малките, за да обслужи на новия си приятел Абди Хауан, с когото се бил запознал няколко месеца по-рано. Когато

Абди Хауан помолил Гулид да пази нещо негово в дома си за известно време, Гулид се съгласил. Твърди, че не знаел, че е незаконно да държи малките.

„Абди Хауан ме въвлече в това – казва той. Имам 18 деца и четири съпруги.“ Гулид моли за втори шанс.

Абди Хауан, който седи на пейката заГулид, не реагира. Той вече има три присъди

Националното географско дружество, посветило се на осветляването и опазването на чудесата на нашия свят, финансира изследването на Тимъти Спала за трафика на гепарди от 2019 г. насам, както и настоящата работа на изследователката Никол Собеки в ДР Конго.

ИЛЮСТРАЦИИ: ДЖО МАКЕНДРИ

Пет спасени гепардчета са поставени в палатка с печка. Само на шест седмици, те трябва да се хранят на всеки няколко часа. По един ветеринар от ФОГ се сменя да служи като основен гледач за най-малките, като дори спи до тях. Организацията приютява и се грижи за всички конфискувани гепарди в Сомалиленд – близо 60 до средата на 2021 г.

Сторм, Гуад и Лио (от ляво надясно) си почиват на дървения навес в оградението си в спасителния център на ФОГ. Гепардите, попаднали в контрабандни схеми, обикновено биват залавяни в дивата природа като бебета. Тъй като не са се научили да ловуват, не могат да бъдат върнати в нея. Докато спасените гепарди в Сомалиленд не разполагат с резерват, където да живеят в естествена среда, ще бъдат затворени тук.

във връзка с гепардите и е с репутация на топ трафикант на котки в Сомалиленд. Прякорът му, Абди Хауан, означава „Абди Животното“. Когато започва да излага своята версия, той говори със спокойно безразличие.

Да, в миналото съм лежал в затвора за трафик на гепарди – казва той, – но вече не се занимавам с този бизнес. Малките принадлежали на Гулид. „Няма безспорни доказателства, че съм замесен.“

Съдията не изглежда убеден.

СПОРЕД СКОРОШНИТЕ ОЦЕНКИ на свобода са останали по-малко от 7000 зрели гепарда. Международната търговия с гепарди е забранена от 1975 г. насам. Въпреки това от

2010 до 2019 г. са били предложени незаконно за продажба или са били проадени над 3600 живи гепарда в цял свят, като само около 10% са били конфискувани от властите, казва Патриша Трикораи, изследовател от Колорадския щатски университет, която следи търговията с гепарди от 15 години насам. Залавянето на гепарди в дивата природа в Сомалиленд е незаконно от 1969 г.

Загубата на местообитания и убийствата за отмъщение от страна на пастирите, когато котките ловуват животните им, са най-големите заплахи за оцеляването на

 Подкрепете *Wildlife Watch*, проект за репортажи, осветляващи експлоатацията на дивите животни, като дарите на *NGS* на адрес natgeo.org/joinus.

гепардите, допълвани от незаконната търговия с малки. Бебетата, които често все още сучат и са зависими, биват хващани в дивата природа, докато майките ловуват или пък когато кърмещата майка бива проследявана до бърлогата ѝ. Пеша или с камили, коли и лодки, трафикантите пренасят малките през Африканския рог и през тясната част на Аденския залив до Йемен – пътешествие от 350 или повече километра, което може да отнеме седмици. Оцелелите малки се продават като домашни любимци в Саудитска Арабия, Обединените арабски емирства (ОАЕ), Кувейт и други страни от Персийския залив.

Сомалиленд се смята за центъра на търговията с гепарди заради лесния достъп до

животните в Етиопия и Кения, 750-километровото му крайбрежие и близостта му до Йемен. Търговията от всякакъв вид, законна и незаконна, си тече през Аденския залив от хилядолетия. Днес малки гепардчета, скъпоценни камъни, хора и какво ли не се прекарват отвъд Африканския рог, а се внасят незаконно оръжия, експлозиви и муниципии.

ПРОКУРОРЪТ Абдирахман Махамед Махамуд скача на крака, държейки телефона на Абди Хауан, конфискуван при арестите, и показва на съдията снимки и видеозаписи на малки гепардчета на телефона – някои местни, други от Етиопия, – както и снимки на оръжия, които Абди Хауан е поускал от Йемен.

Старите му познати продължават да му изпращат снимки, искат от мен да намирам купувачи за гепардите, казва Абди Хауан, впускайки се в подробни обяснения. Той признава, че понякога препраща тези снимки на йеменец – но настоява, че това не е защото се опитва да сключи сделка. Йеменецът, обяснява Абди Хауан, му дължи 80 000 долара за гориво, но няма достатъчно пари, за да си изплати дълга. Ако йеменецът може да се сдобие с няколко гепардчета и да ги продаде, ще си набави парите, които му дължи, казва Абди Хауан. „Когато го попитам за моите 80 000, той ме моли за още снимки. Той има други купувачи, така че ако може да продаде повече малки, ще се сдобие с 80-те хиляди долара.“

Прокурорът нарича Абди Хауан „закоравял рецидивист“, като казва на съдията: „Той е престъпник, който е превърнал незаконната търговия с диви животни в част от кариерата си“.

През ноември Гулид и Абди Хауан бяха признати за виновни. Гулид, който нямаше криминално досие, беше осъден на 1 година затвор. Абди Хауан получи 4 години – рекордна присъда за престъпление срещу околната среда в Сомалиленд.

Сега 10-те малки живеят в спасителен център в Харгейса, ръководен от Фонда за опазване на гепардите (ФОГ), организация с идеална цел, ръководена от Намибия и работеща със Сомалиленд от 2011 г., когато правителството поискало помощ в грижите за конфискувани гепарди. До средата на 2021 г. ФОГ разполагаше с три сгради в Харгейса, в които живееха близо 60 гепарда и един леопард.

„В търговията с контрабанда, ако имаш и канка милост в кръвта си, тази работа не е за теб.“

Тъй като са откъснати от дивата природа съвсем невръстни, никое от тези животни не е подготвено да оцелява на свобода; те трябва да прекарат остатъка от живота си в плен.

ОЩЕ ОТ НАЧАЛОТО на историята гепардите са били символ на статус. Фреска в гробницата на древноегипетския везир Рехмира изобразява чуждестранни посетители, носещи дарове на фараона Тутмос III, включително гепард на кашика. Ренесансова фреска от дворец във Флоренция показва младия Джулиано де Медичи да язди кон с гепард, седнал зад него. Звездата на бурлеската от Епохата на джаза и агент от френската Съпротива Жозефин Бекер е можела да бъде видяна да разхожда по „Шан-з-Елизе“ гепардката си Чикита, която понякога участвала в представленията ѝ.

Днес Инстаграм е мястото, където може да видите и да бъдете видени с гепард. Много публични публикации на гепарди като домашни любимци са на богати хора от страните около Персийския залив, които използват гепардите като престижен реквизит. Има снимки на гепарди с ламборгинита и ролсройси, гепарди до искрящи плувни басейни и гепарди, позиращи с разкошно облечените си стопани. Инстаграм е и мястото, където много дилъри публикуват снимки на малки за продажба, казва Трикораш.

От Инстаграм не отговориха на молбата ни за коментар.

СОМАЛИЛЕНД обяви своята независимост от южната си съседка Сомалия през 1991 г., по време на гражданска война. За разлика от Сомалия той е функционираща, сравнително стабилна демокрация. И все пак има отявлени предизвикателства. Страната има неформални връзки с няколко държави, но не е официално призната от международната общност – ключова цел за правителството на Сомалиленд, сега предвождано от президента Мусе Бихи Абди. В Сомалиленд няма инфраструктура, БВП е доста под 1000 долара годишно и страната зависи икономически от приходите на работещите за граница емигранти. В добавка все по-честите суши изтребват цели стада добитък, които са основен фактор за живота в Сомалиленд.

Въпреки тези препятствия правителството на Сомалиленд се е зело с пресичането на незаконната търговия с гепарди с по-голямо усърдие, отколкото повечето държави са демонстрирали при разправата с престъпления срещу дивата природа от всякакъв вид.

„Въпреки че ние сме млада, прохождаща държава, не искаме да наблюдаваме как дивите животни страдат и са обект на търговия“ – казва Шукри Хаджи Исмаил Махамуд, министър на околната среда и развитието на селските райони.

Нейното министерство е взело на мушка трафика на гепарди, като работи съвместно с бреговата охрана на Сомалиленд, армията, парламента, главния прокурор и Министерството на вътрешните работи, което отговаря за вътрешната сигурност. Това е битка за защита на природното наследство на Сомалиленд в подкрепа на мира и стабилността и за придобиване на международно признание като независима държава, ръководена от върховенството на закона.

Напредъкът на Сомалиленд в развиването на националните му институции тече на фона на кланова система, върху която отдавна се основават социалната организация, обществената сигурност и разрешаването на спорове. Това понякога вкарва старейшините на клановете, които са запазили своята влияние и авторитет,

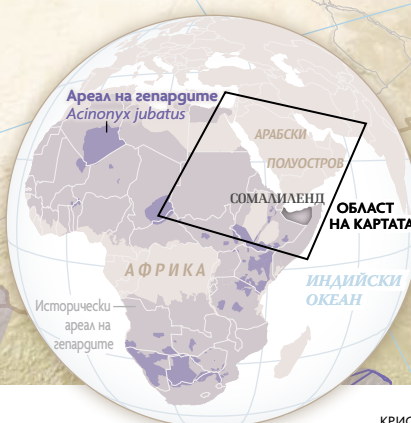
Трафикантски маршрути

Крайбрежието на Сомалиленд, дълго 750 км, и пропускливата граница с Етиопия предоставят на трафикантите директна връзка между местообитанията на гепардите и богатите клиенти от страните край Персийския залив. Бедният Сомалиленд не е официално признат като държава, което допълнително усложнява борбата с контрабандата.

Свиващи се местообитания
По-малко от 7000 възрастни африкански гепарди бродят из само 13% от историческия си ареал. Повечето живеят извън защитените райони, което ги прави уязвими за трафиканти.

Търговски коридори
Много гепарчета умират по време на пътуването до Йемен. Оцелелите биват продадени като екзотични любимци предимно в Саудитска Арабия, ОАЕ и Кувейт.

В ТАЗИ ПЕРСПЕКТИВА МАЩАБЪТ ВАРИРА. РАЗСТОЯНИЕТО МЕЖДУ ХАРГЕЙСА И РИЯД Е 1700 КМ. КРИСИНА ШИНТАНИ, NGM. ИЗТОЧНИЦИ: ПОЛ ЕВАНГЕЛИСТА, ДАРИН ШУЛТЕ, ПАТРИША ТРИКОРАШ И НИЖЪЛЪС Е. ЙЪНГ. ЕКОЛОГИЧНА ЛАБОРАТОРИЯ ЗА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ КЪМ КОЛОРАДСКИЯ ЩАТСКИ УНИВЕРСИТЕТ; АФРИКАНСКА ИНИЦИАТИВА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ГЕПАРДИТЕ В ЦЕЛИЯ ИМ АРЕАЛ; GREEN MARBLE; OPENSTREETMAP

в конфликт с гражданските власти, които работят, за да модернизират правосъдната система и политиките за опазване на околната среда. Когато става дума за подозрения в трафик на дивни животни, намесата и корупцията в клановете може да попречи случаите да постъпят в официалната съдебна система, казва Ерика Марш, експерт по Африканския рог, въпреки че това е започнало да се променя след приемането на Закона за горите и опазването на дивните животни в Сомалиленд през 2015 г.

Без дипломатическо признание Сомалиленд няма директен достъп до международни помощи и фондове за развитие. Затова силите на реда не разполагат с автомобили, за да проследяват заподозрените, с лодки, за да патрулират по крайбрежието, и с радиостанции, за да общуват. Това също така затруднява Министерството на околната среда да разшири обхвата си отвъд Харгейса: малцина в отдалечените селски райони, където се осъществява браконьерството,

са наясно със законите за опазване на дивните животни.

МАХДИ ФАРАХ ДУГСИ е на 38 години. Има съпруга, 7 деца, 40 кози и овце, а също и камила. Сега е известен в района около Боун, където живее, като „защитника на гепардите“. Но няколко месеца по-рано застрелял един.

В един късен следобед видял как един женски гепард яде коза. Това била козата, от която дояли мляко за най-малкия му син. „Стана ми толкова мъчно, че почти се разплаках. Трябваше да си отмъстя“ – казва той. Изстрелял един куршум и я ударил отстрани. Тя избягала, но той знаел, че скоро ще е мъртва.

„Целунах пушката. Бях успял“ – казва Дугси, спомняйки си този ден. За сомалийските пастури богатството им се равнява на големината на стадото им и да изгубят коза е все едно да изгубят пари. Когато бил малък, баща му имал 500 крави, кози и овце, стадо камели и ферма. Ако гепард убие някое от животните му, той не обръщал внимание,

Много собственици на гепарди качват снимките им в Инстаграм – също там дилъри предлагат малки за продан.

казва Дугси. В крайна сметка било само едно от няколкостотин.

Днес стадото на Дугси е едва малка част от предишното, а фермата я няма. Сушите са честни, а дъждовете – спорадични. Има внезапни наводнения, когато забави, а буриите – като тропическия циклон Сагар през 2018 г. – може да са смъртоносни.

Земята не може да изхранва добитъка или дивите животни както някога и тъй като поради сушата добрата паша и растителността са редки, обичайната плячка като антилопите и брадавичестите свине е станала по-малобройна. Това принуждава гепардите да търсят групи източници на храна – понякога кози и овце, които пастирите се налага да водят по-навътре в местообитанията на гепардите в търсене на добра паша.

Официално гепардите са изчезнали от Сомалиленд още преди десетилетия, но повечето пастири казват, че ги виждат от време на време. В деня, след като Дугси ранил гепардката, Абдънасер Хюсеин, директор в Министерството на дивите животни, шофирал из Боун и се натъкнал на мъртъв гепард край пътя. Един пастир идентифицирал Дугси като убиеца и той бил арестуван. Дугси за пръв път научил, че има хора, чиято работа е да опазват дивите животни.

Малцина в Сомалиленд са наясно със законите за дивите животни, особено в

селските райони. Слабата грамотност и номадството затрудняват информирането на пастирите, които е най-вероятно да си взаимодействат с дивите животни, казва Абдилаи Хасан Уарсаме, кметът на Харирад, град близо до етиопската граница, където хората идват да продават малки гепардчета. Според него чрез образование и насочване на вниманието към важността на гепардите общностите „ще станат техни защитници, а не техни врагове“, особено ако старейшините на клановете могат да бъдат убедени да се заемат със задачата.

Дугси бил освободен без обвинения, след като бил информиран за закона и за това, че гепардите заслужават да бъдат опазвани, защото са жизненоважна част от естественото наследство на Сомалиленд. „Обещах никога повече да не стрелям по гепарди“ – казва той, като добавя, че се е зарекъл да докладва всеки, който го направи. Неговата нова посветеност била подложена на проверка. Скоро след ареста той изгубил още две от козите си – една, която кърмела, и друга, която била бременна. Но, казва той, докато успява да изхранва децата си, той ще се застъпва за гепардите.

БЕДНОСТТА КАРА НЯКОИ ХОРА да убиват или да браконьерстват гепарди, но най-големите трафиканти са движени от алчност. „В търговията с контрабанда, ако имаш и капка милост в кръвта си, тази работа не е за теб“ – казва един дилър на гепарди, нервен продавач на кат (вид наркотик) с кървящи очи. Когато описва Абди Хауан, добавя: „Той не е човек с меко сърце“.

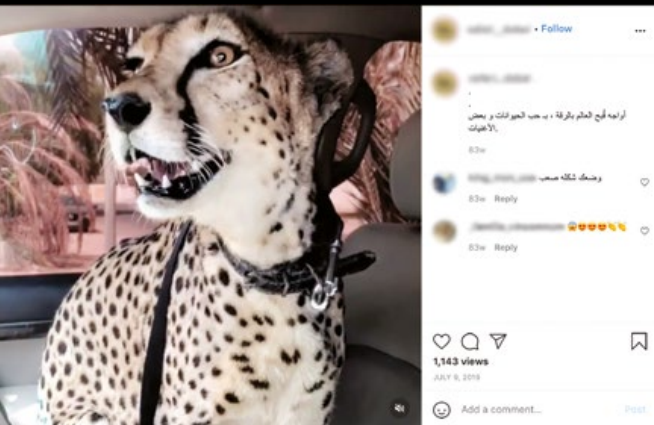
Седнал под сенчесто мангово дърво, докато по сухото речно корито зад него цъкат павиани, продавачът обяснява как е действал като посредник между пастирите, които браконьерстват гепардчета непосредствено отвъд почти неохраняваната граница в Етиопия, и Абди Хауан, който ги прекарвал до крайбрежието на Сомалиленд и ги транспортирал извън региона.

Абди Хауан е прочут сред всички – от министри и висши военни до градски кметове, рибари и земеделци. Той често действал в близост до градовете, край които минало детството му в Сахил, казват хората в района. Познава маршрутите, където има най-малка вероятност да се натъкне на

Фото реквизит

Гепардите в държавите от Персийския залив биват снимани като аксесоари до скъпи коли или като модни алтернативи на домашните котки. Притежаването на гепард често е незаконно, но въпреки това хора с публични профили в социалните медии и с десетки хиляди последователи публикуват техни снимки. Независимо че са асоциирани с лукс, много одомашнени гепарди са стресирани и могат да са недохранени. По-голу имената на ползвателите на Инстаграм са скрити, за да избегнем промотирането на подобни профили.

За онези, които купуват гепарди като домашни любимци, „трънката бързо отминава, като изключим снимките“ – казва ветеринарката Холис Стюарт, която се е грижила за диви животни в плен в Дубай.

Социалните медии като Инстаграм действат също и като пазар. Текстът към снимката вляво гласи: „Продава се четиринадесетно

мъжко гепардче. Имеел за контакт“. Гепардите се развъждат трудно в плен; повечето малки са заловени от трафиканти в дивата природа.

патрули, плажовете, където е най-вероятно да няма брегова охрана, и градовете с хора, на които може да плати, за да са нащрек. От 2012 г. насам силите на реда са го свързали с над 20 случая на трафик на гепарди само в Сахил. Въпреки това преди делото миналата есен само три предишни ареста са довели до присъда.

„Той е политик с широка мрежа“ – казва един шофьор по крайбрежието на Сахил, който твърди, че се натъква на Абди Хауан поне два пъти месечно. Той казва, че няколко пъти е виждал гепардчета – а понякога и лъвчета – в колата на Абди Хауан. Според шофьора Хауан често пътува с млади мъже, някои от които въоръжени, а други – видимо пияни, което е табу в Сомалиленд, където алкохолът е незаконен.

„За него нищо не е харам“ – казва Дирия, използвайки ислямската дума за „забранено“.

Според Тимъти Спала – изследовател, финансиран от Националното географско дружество, който заедно с екипа си разследва търговията с гепарди в Африканския рог и Близкия изток – Абди Хауан започнал преди повече от десетилетие, работейки съвместно с друг трафикант. Хауан бързо създава връзки с арабски купувачи и превзел бизнеса на бившия си работодател.

Описван като интелигентен и потаен от един военен, който някога го е арестувал, Абди Хауан има няколко СИМ карти за телефона си, както и сателитен телефон и често сменя колите си, казва Спала. Той знае как да си спечели лоялност и да изгради мрежата си, разчитайки на чар и стимули – предимно пари.

А тази мрежа е обширна. Когато силите на реда увеличили натиска върху западната част на Сомалиленд, Абди Хауан пръгаво преместил търговските си маршрути на изток. Според свидетели, сътрудници, правителствени служители и силите на реда той се занимавал предимно с трафик на гепардчета, но от време на време – и на лъвчета и леопардчета, а също така внасял оръжие и кат в Сомалиленд. Често сам отнасял гепардчетата до крайбрежието, за да ги предаде на трафиканти с лодки, пътуващи за Йемен, казват шофьорът и други хора, които са го виждали.

СТАНЦИЯТА НА БРЕГОВАТА ОХРАНА в Ел-Шейх, градче на централното крайбрежие, изглежда

изоставена. Сграда с белеца се боя се издига наред голям двор, в който е разпръснато машинно оборудване. Полицията, служещи тук, нямат превозно средство, което да ги откара от станцията до местата по крайбрежието, използвани от трафикантите. Нямат радиостанции и сателитни телефони, а мобилният сигнал може да е слаб, особено навътре в морето. Шепата малки патрулни съдове са всъщност просто рибарски лодки.

Служителите от бреговата охрана и местните водачи от Ел-Шейх казват, че знаят от години, че Абди Хауан прекарва контрабандно гепарди през градските плажове. Той има много връзки, казва районният комисар Махмед Джама Олад, но също се отнася и за онези, които целят да спрат контрабандата.

„Номадските общности са като радиостанции и антени – казва той. – Работим с тях, за да разберем каква е ситуацията.“ Един ден, преди 4 години, тя била следната: Абди Хауан бил на път към Ел-Шейх с червен

ВЛЯВО

На съд в Харгейса за трафик на гепарди, Абди Хауан стои зад решетките на килията в съдебната зала, докато съдията му говори. Абди Хауан, който има три предишни присъди и репутация на най-големия трафикант на гепарди в Сомалиленд, заяви, че е невинен.

ДОЛУ

Съдията (вляво) поглежда към 5 от 10-те гепардчета, конфискувани по случая на Абди Хауан и донесени в съда като доказателство. През ноември 2020 г. в знаково съдебно дело Абди Хауан беше обявен за виновен и осъден на 4 години затвор.

A photograph showing a herd of white goats in a dry, brushy landscape. In the foreground, two goats are visible, one standing and one lying down. The background is filled with a dense thicket of dry branches and a large, dark tree on the left. The scene is lit with warm, golden light, suggesting late afternoon or early morning. The text is overlaid on the left side of the image.

Лобикито Лепарселу се грижи за семейните кози при изгрев слънце в Северна Кения. Тук, както и в Сомалиленд загубите на добитък поради ловуващите гепарди могат да са опустошителни. „Губя вероятно около 20 на година от стоте животни, които имам – казва баща му Лепарселу Лемонгу. – Това е моето богатство и аз го виждам как изтича.“ Ловуването кара някои пастори да залавят и продават бебета гепарди на контрабандисти, но купувачите, търсещи екзотични любимци, са онези, заради които тази незаконна търговия продължава.

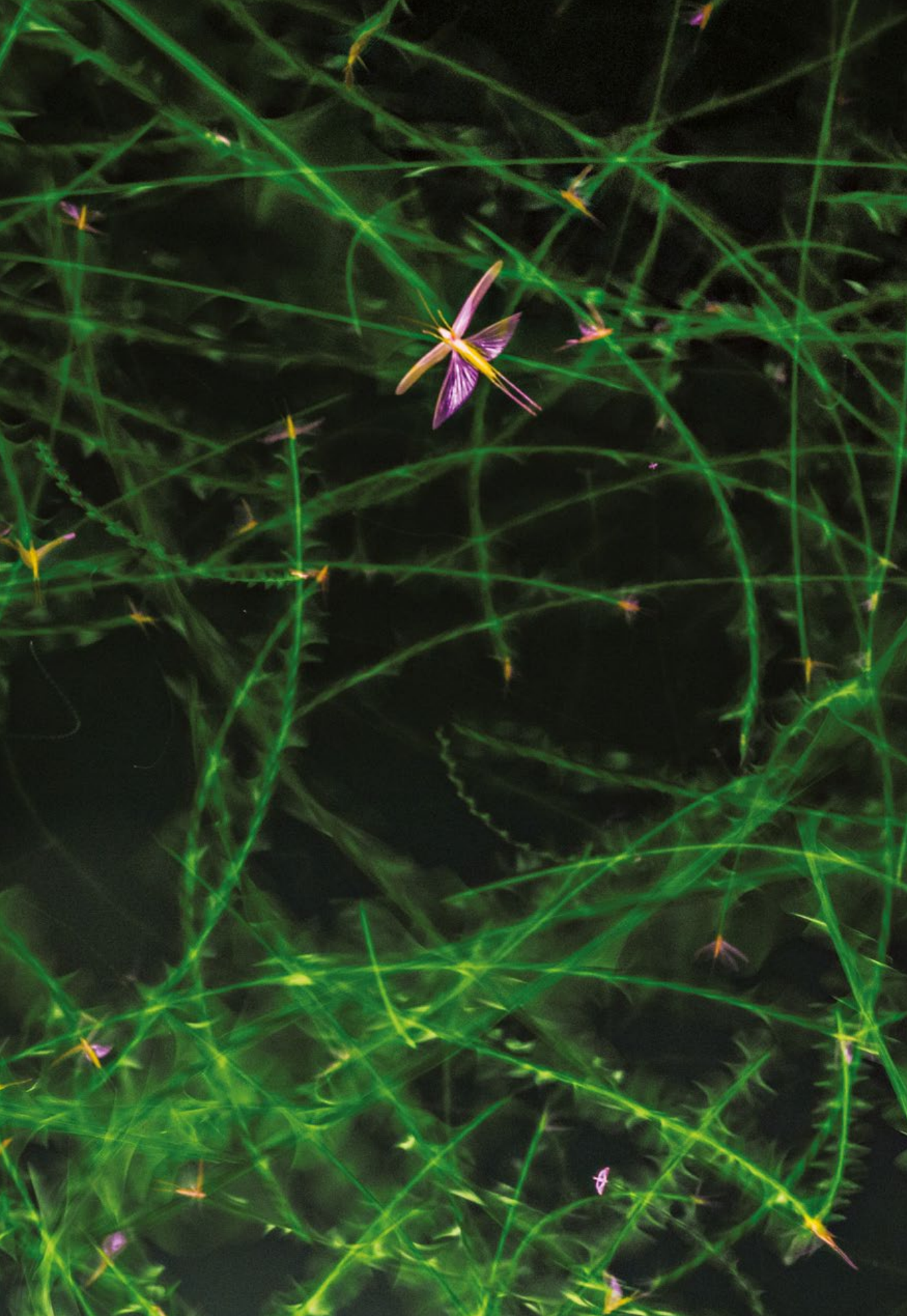

Ловци на скакалци

ЛОВЦИТЕ НА СКАЧАЩИТЕ НАСЕКОМИ ДОСТАВЯТ
КЛЮЧОВ ИЗТОЧНИК НА ПРОТЕИНИ НА УГАНДИЙСКИТЕ ПАЗАРИ.
НО ПРЕКОМЕРНИЯТ УЛОВ И КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ
МОЖЕ ДА ЗАСТРАШАТ ТАЗИ ХРАНА НА БЪДЕЩЕТО

ТЕКСТ: ХАЛИМА АХМАНИ
СНИМКИ: ЙОСПЪР ДУСТ

Бавна експозиция улавя траекториите на летене на конусоглавите дървесни скакалци, наричани *нсенене* в Уганда. Докато броят им намалява, разработването на техники за отглеждането им в плен може да подобри осигуряването на храна, да създаде нови източници на доходи за фермерите и да защити дивите популации.

ПРЕДХОДНА СНИМКА

Млад мъж слуша жуженето на крилете на насекомите и тракането на телата им при сблъсъка със стениите от гофрирана ламарина на гигантския капан. Примамени от ултраярки светлини и упоени от дима, ятата от дървесни скакалци се плъзгат към варелите. Те са много обичана храна, но нарасналото търсене и загубата на местообитания намаляват броя им.

Ноцта е студена, силен вятър духа на върха на един хълм в Югозападна Уганда.

Вятърът кара листовете ламарина с размери 1 на 2 м, които оформят наклонените стени на огромния капан за насекоми, да тракат. На няколко метра от там ребе дизелов генератор, захранващ 400-ватовата крушка в центъра. Светлината е ослепителна за човешкото око, но е като магнит за *Ruspolia differens*. В Уганда обикновено ги наричат *нсенене*, но те всъщност са конусоглави дървесни скакалци.

Под листовете ламарина десетки варели стоят празни. Скоро, надява се Чигунду Излам, председател на местната асоциация на ловците на скакалци, те ще се напълнят с милиони от близо 8-сантиметровите насекоми.

Мунтагар Насиф държи дървесни скакалци, които е хванал, докато помагал на приятел с неговия капан. Насиф ги ловял като дете, но сега си докарва стабилен доход като туристически водач. Каба, че е твърде рисковано да навлиза в търговията с нсенене, тъй като рояците са по-малки и не така надеждни, както били някога.

„Посетителите“, както ги наричат местните, се събират, за да се размножават и да се хранят на огромни рояци след всеки гъждовен сезон през есента и пролетта и тогава стотици хора от цялата страна идват да ги ловят. Посолени и изпържени, скакалците са деликатес в Уганда, като пликът се продава за два долара на открити пазари, стоянки за таксита и крайпътни сергии.

Ноември 2020 г. е и това би трябвало да е разгарът на есенната реколта в Харугонго. Според легендата насекомите идват от Луната, а тази вечер има пълнолуние. Въпреки това „не сме хванали нищо – казва Излам. – Къде ли са се дянали?“.

Богати на протеини и пълни с желязо, цинк и други жизненоважни минерали, скакалците, както и ядивните насекоми като цяло са хвалени от Организацията за прехрана и земеделие към ООН като „хранителния източник на бъдещето“. Това е важно за страни като Уганда, където почти една трета от децата са със забавено развитие, а половината деца под 5-годишна възраст и една трета от жените са с анемия.

Но това, което някога било гребномащабно и лично събиране в Уганда, се е превърнало във все по-комерсиално начинание, с гигантски капани по хълмовете и покривите, улавящи тонове насекоми наведнџ. Междувременно намаляващият улов подсъказва,

A man in a checkered shirt and dark trousers is working on a large-scale insect trap structure. The structure is built with corrugated metal sheets and wooden poles. The man is standing on a pile of green material, possibly leaves or branches, and is reaching up to adjust a pole. The structure is illuminated by a bright light source, possibly a projector, which creates a strong glow and casts long shadows. The background is dark, and the overall scene is one of manual labor in a rural or semi-rural setting.

Разрастващата се електропреносна мрежа на Уганда е направила големите капани по-многобройни. Събирачите на насекоми, които привързват прожектори към края на дървени пръти, могат да увеличат мощността на крушките до 1200 вата – 20 пъти по-силни от стандартната домашна крушка. Светлината привлича повече скакалци, но също така застрашава ловците – те могат да получат ултравиолетови изгаряния или увреждане на очите.

ИНСТАГРАМ

ТОМАС П. ПЕСЧАК

ОТ НАШИТЕ ФОТОГРАФИ

КОЙ

Изследовател на *National Geographic*, който се е съсредоточил върху дивата природа и опазването ѝ.

КЪДЕ

О-в Кусини, Сейшелите

С КАКВО

Камера *Nikon D3* с 16 мм широкоъгълен обектив (и двете във водоустойчив калъф) и два подводни стробоскопа

Докато бил на Сейшелите, за да заснеме кадри за книга за биоразнообразието, Песчак носел камерата си навсякъде. Един ден той вървял към морето, където планирал да заснеме подводни кадри от многоцветните рифове край острова, и една обикновена бяла рибарка започнала да пърха покрай лицето му. Песчак, с пълно водолазно оборудване и захапал плавниците си със зъби, вдигнал камерата си и я снимал. Това изображение е една от причините да казва на начинаещите фотографи, че най-добрата комбинация от камера и обектив често е тази, която държат в ръцете си.

National Geographic е най-популярният бранд в Инстаграм с над 270 млн. последователи. На тази страница са показани изображения от нашите профили: [@natgeo](#), [@natgeotravel](#), [@natgeointhefield](#), [@natgeoadventure](#), [@natgeoyourshot](#).